

МЕҲНАТ ВА КАСБ ТАЪЛИМИ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВЛАР

Республика илмий-амалий анжумани

Бухоро – 2019

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

**МЕҲНАТ ВА КАСБ ТАЪЛИМИ
ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ КАСБИЙ
КОМПЕТЕНТЛИГИНИ
ШАКЛЛАНТИРИШДА ИННОВАЦИОН
ЁНДАШУВЛАР**

**Республика илмий-амалий анжумани
материаллари тўплами**

2019 йил 17 май

Бухоро – 2019

“Меҳнат ва касб таълими ўқитувчиларининг касбий компетентлигини шакллантиришда инновацион ёндашувлар” Республика илмий-амалий анжумани материаллари тўплами (2019-йил 17 май), Бухоро - 2019.

“Меҳнат ва касб таълими ўқитувчиларининг касбий компетентлигини шакллантиришда инновацион ёндашувлар” Республика илмий-амалий анжумани материаллари тўпламига илмий тадқиқот ишлари олиб бораётган изланувчилар ва тадқиқотчилар, профессор-ўқитувчилар, магистрлар ҳамда талабаларнинг илмий ишлари киритилган.

Ушбу илмий-амалий анжуманнинг асосий мақсади таълимнинг узвийлигини ва узлуксизлиги таъминлаш, меҳнат ва касб таълими ўқитувчиларининг касбий-педагогик компетентлигини ривожлантириш ҳамда шакллантиришда инновацион ёндашувлар мазмунини ўқув жараёнини модернизациялаш масалалари, таълим жараёнини сифатли ташкил этиш, олий таълим муассасаларининг моддий техник базасини ривожлантириш, таълим турлари ўртасидаги интеграция жараёнларини жадаллаштириш, умумий ўрта таълим муассасаларида “Технология” фанини ўқитишда инновацион таълим технологияларидан фойдаланишнинг устувор йўналишларини белгилаш борасида эришилган ютуқларни ёритиш ва муаммолар ечимини топиш, шунингдек, таълим тизимидаги ҳамкорлик борасида фикр алмашиш, мушоҳада юритиш, илмий-амалий тақлиф ва тавсиялар ишлаб чиқишдан иборатдир.

Анжуман материалларидан профессор-ўқитувчилар, илмий изланувчилар, тадқиқотчилар ҳамда талабалар фойдаланишлари мумкин.

Ташкилий қўмита:

1. О.Х. Хамидов университет ректори, раис;
2. О.С. Қаххоров илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, раис муовини;
3. О.Ҳ. Раҳимов Молия ва иқтисод ишлари бўйича проректор, аъзо;
4. С.Қ. Қаххоров Физика кафедраси профессори, аъзо;
5. Г.Т. Зарипов И ва ИПКТБ бўлими бошлиғи, аъзо;
6. Э.М. Мухторов Педагогика факультети декани, аъзо;
7. Ш.Ш. Олимов Педагогика кафедраси мудири, аъзо;
8. Ш.Ҳ. Қулиева Меҳнат таълими кафедраси мудири, аъзо;
9. Ҳ.О. Жўраев Меҳнат таълими кафедраси доценти, аъзо;
10. А.А. Тўраев Меҳнат таълими кафедраси катта ўқитувчиси PhD, котиб.
11. Ю.Ю. Жамилов Меҳнат таълими кафедраси ўқитувчиси, аъзо;

Маъул муҳаррир:

А.А. Тураев “Меҳнат таълими” кафедраси катта ўқитувчиси, ф.-м.ф.ф.д. (PhD)
Ю.Ю. Жамилов “Меҳнат таълими” кафедраси ўқитувчиси

Тақризчилар:

Б. Р. Адизов педагогика фанлари доктори, профессор.
Ш.Ш. Олимов педагогика фанлари доктори, доцент.

Мазкур тўпламга киритилган материалларнинг илмий савияси мазмуни ва уларнинг ҳаққонийлигига муаллифлар масъулдир.

Бухоро давлат университети, 2019 й.

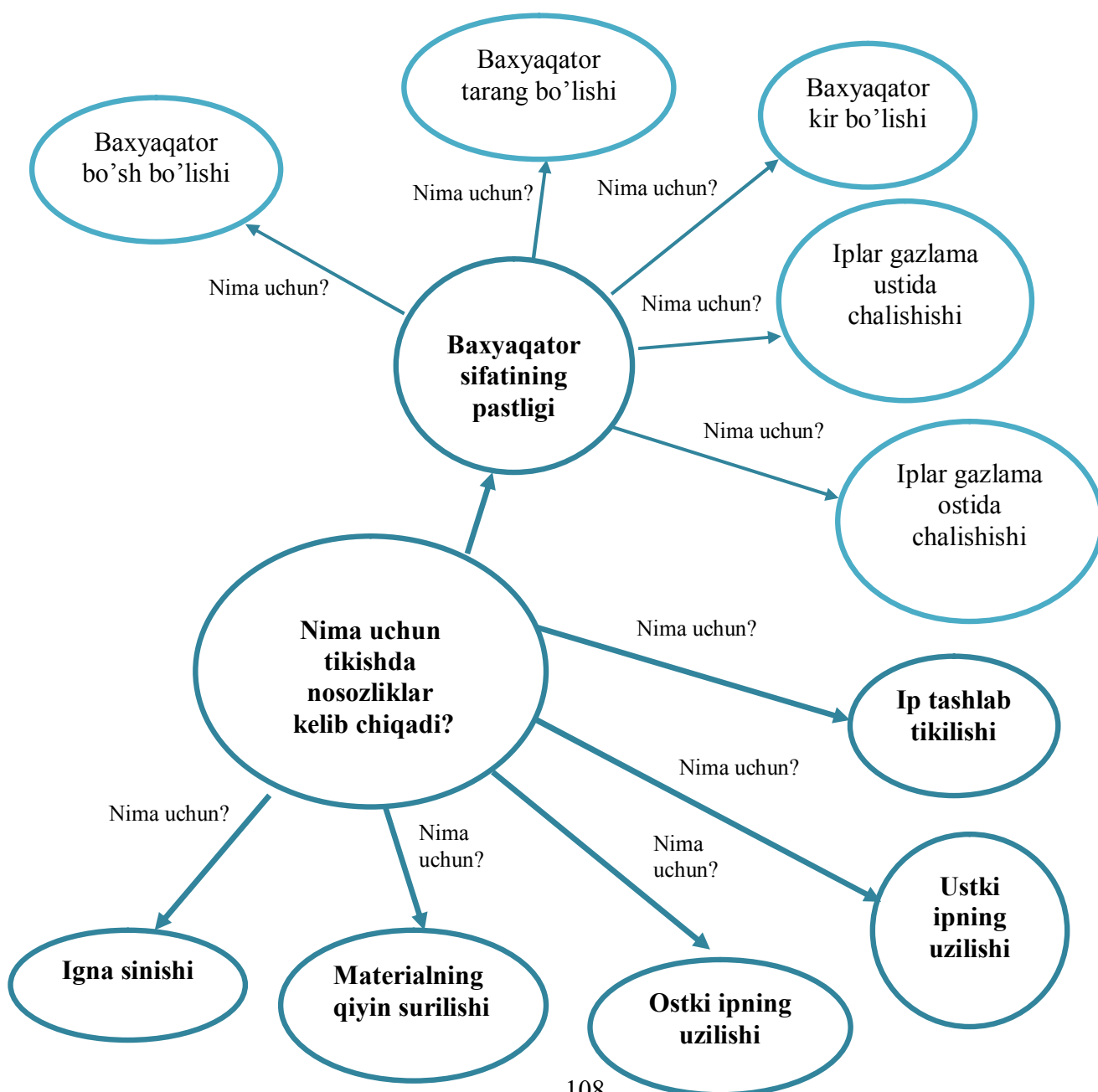
3. “Ta’lim jarayoniga zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish: muammo va yechimlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi tezislari to’plami. Toshkent. 2012.

TA’LIM MAZMUNINI MODERNIZATSIYALASH JARAYONIDA GRAFIK ORGANAYZERLARDAN FOYDALANISH USULLARI

O.N.Muxidova

BuxDU “Mehnat ta’limi” kafedrasida o’qituvchisi

Kadrlar tayyorlash milliy dasturining ikkinchi sifat bosqichida “O’quv - tarbiyaviy jarayonni ilg’or pedagogik texnologiyalar bilan ta’minlash” dan iborat ekanligi alohida ko’rsatib o’tilgan. Chunki, aynan jahon pedagogikasida yuqori samara berayotgan ilg’or texnologiyalarni qo’llash tayyorlanayotgan kadrlar sifatini oshirishning muhim omillaridan biri bo’lib hisoblanadi.

Pedagogik texnologiya muayyan ijtimoiy ehtiyojlar talab qilayotgan yangi sifat o'zgarishlarini samarali shakllantiruvchi va biror maqsadga yo'naltirilgan o'quv jarayonini tizimli ko'rib, o'qituvchining o'qitish vositalari yordamida o'quvchilarga muayyan sharoitda va jarayonda ko'rsatadigan ta'sirini nazarda tutadigan va o'qitish natijasini baholovchi texnologiyalashgan ta'lim tadbiridir.

Shunday ekan, yuqorida keltirilgan fikrlardan foydalanib texnologiya fanida grafikli organayzerlardan "Tikuvchilik jihozlari" darslarida qo'llanilishini "Tikuv mashinalarida sodir bo'ladigan nuqsonlar va ularni bartaraf etish yo'llari" mavzusida ko'rib chiqamiz:

<p style="text-align: center;">Tikuv mashinasi ishidagi nuqsonlarning paydo bo'lishiga ta'sir qiluvchi omillar</p>	Baxvaqator bo'sh bo'lsa
	Baxvaqator juda tortilgan
Ustki ip ostki ipni tortilgan	Baxyaqator kir bo'lsa
Mashina tozalanmagan	Iplar gazlama ustida chalishsa
Ostki ip ustki ipni tortilgan	Iplar gazlama ostida chalishsa
Igna bilan mokining harakatida o'zaro moslik buzilgan	Ip tashlab tikilishi
Iplarning sifatsizligi, tarangligi, igna raqamiga mos bo'lmasa	Ustki ipning uzilishi
Iplarning naychaga bo'sh o'ralganligi, naycha devorlarining singanligi, ip noto'g'ri taqilganligi	Ostki ipning uzilishi
Reykdagi defektlar: tishlar singan, o'tmaslashgan; tepkidagi defektlar: taganing g'adir-budirligi, reyka va tepkining noto'g'ri rostlanganligi	Materialning qiyin surilishi
Igna balandligi noto'g'ri o'rnatilgan bo'lsa, materialni tepki tagidan ehtiyotsizlik bilan olinsa, igna nomeri bilan material qalinligi mos bo'lmasa	Igna sinishi

“Baliq skeleti” chizmasini tuzish qoidalari:

Baliqning yuqori suyagida kichik muammoni ifodalang.

Baliqning pastki suyagida esa kichik muammolarni keltirib chiqaruvchi dalillarni yozing.

1. Nima uchun tikishda nosozliklar kelib chiqadi? “Nima uchun sxemasi”da tasvirlang.

“Nima uchun? sxemasi” - muammoning dastlabki sabablarini aniqlash bo'yicha fikrlar zanjiri. Tizimli, ijodiy, tahliliy fikrlashni rivojlantiradi va faollashtiradi.

“Nima uchun?” chizmasini tuzish qoidalari:

1. Muammoni shakllantirishdan boshlaysiz. “Nima uchun?” savoli bilan ko'rsatkich chizasiz. Va undan keyin miyangizga kelgan javobni yozasiz. Ushbu jarayon bekitilgan sababni aniqlaguncha davom etadi.

2. Aylana yoki to'g'ri to'rtburchak shklardan foydalanishni o'zingiz tanlaysiz.

3. Chizmaning ko'rinishini – mulohazalar zanjirini to'g'ri chiziqlimi, to'g'ri chizikli emasligini o'zingiz tanlaysiz.

2. Tikuv mashinasi ishidagi nuqsonlarning paydo bo'lishiga ta'sir qiluvchi omillarni baliq skeletida aniqlang.

“Baliq skeleti” - bir qator muammolarni tasvirlash va uni yechish imkonini beradi. Tizimli fikrlash, tuzilmaga keltirish, tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

3. Tikuv mashinasi ishida paydo bo'ladigan nuqsonlarni bartaraf etish yo'llarini qanday diagrammasida aniqlang.

“Qanday? iyerarxik diagrammasi” – muammo to'g'risida umumiy tasavvurlarni olish imkonini beruvchi, mantiqiy savollar zanjiri. Tizimli fikrlash, tuzilmaga keltirish, tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

“Qanday diagrammasi” chizmasini tuzish qoidalari:

1. Ko'pgina hollarda muammoni yechishda “nima qilish kerakligi to'g'risida o'ylanib qolmasligingiz kerak. Asosan muammo, uni yechishda “buni qanday qilish kerak?”, “qanday?” asosiy savollar yuzaga kelishidan iborat bo'ladi.

2. Barcha g'oyalarni o'ylab o'tirmasdan, baholamasdan va taqqoslamasdan tezlikda yozish kerak.

3. Agar chizmada savol uning shoxlarida bir necha bor takrorlansa, unda u biror muhimlikni anglatadi. U muammoni yechishning asosiysi bo'lishi mumkin.

4. “Nilufar guli” chizmasida muammolar yechimini aks ettiring.

“Nilufar guli”- muammoni yechish vositasi. O'zida nilufar guli ko'rinishini namoyon qiladi. Uning asosini 9 ta katta to'rt burchaklar tashkil etadi. Tizimli fikrlash, tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi va faollashtiradi.

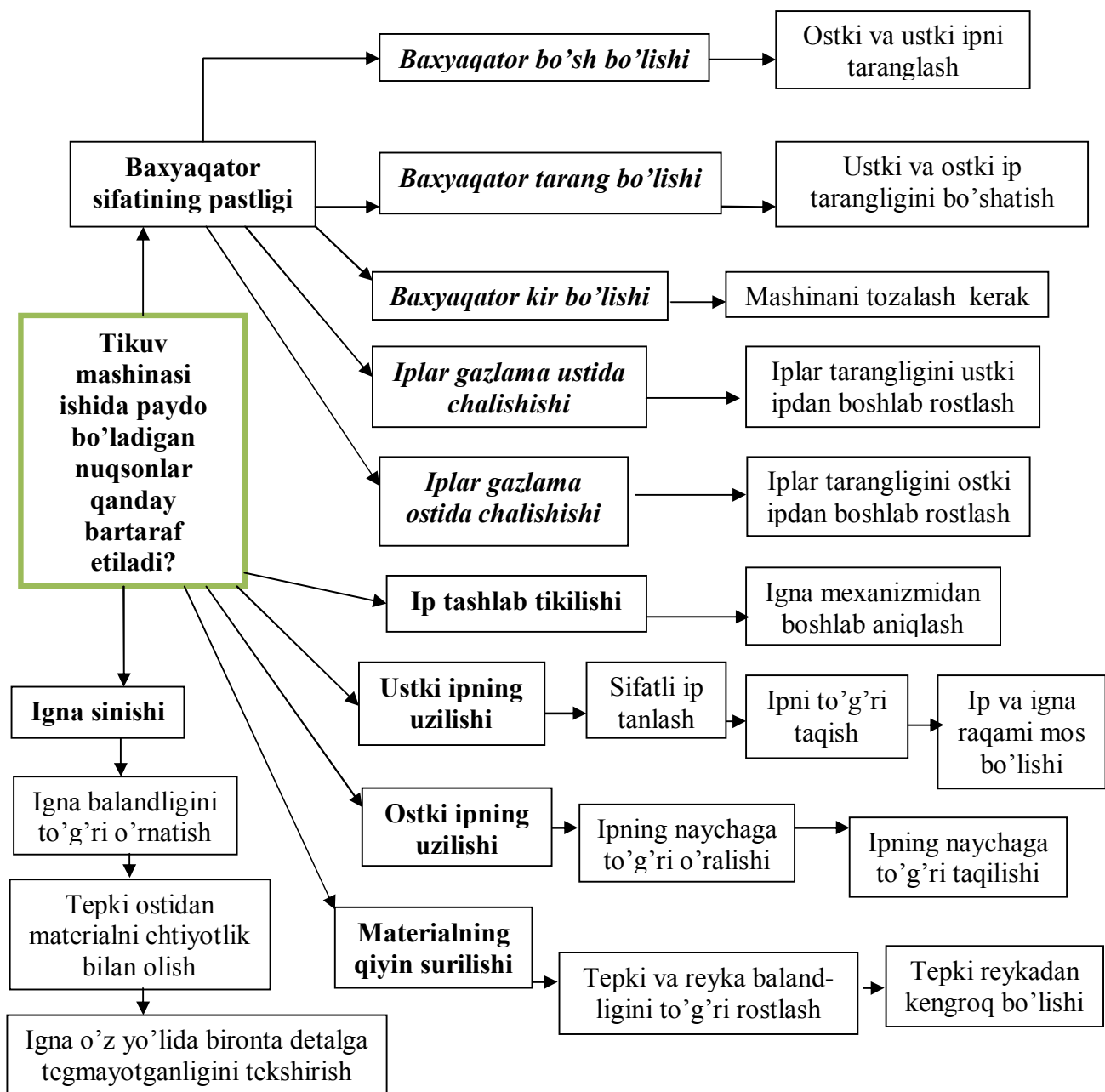
“Nilufar guli” chizmasini tuzish qoidalari:

To'rtburchak markazida avval asosiy muammoni (g'oya, vazifani) yozing.

Uni yechish g'oyalarni esa markaziy to'rtburchakning atrofida joylashgan 8 ta to'rtburchaklarga yozing.

Markaziy to'rtburchakning atrofida joylashgan 8 ta to'rtburchaklarga yozilgan g'oyalarni, atrofida joylashgan 8 ta to'rtburchaklarning markazida yozing, bu gulning barglariga olib chiqish kerakligini ta'kidlaydi. Uning har biri o'z navbatida yana bir muammodek ko'riladi.

Har bir muammoni yechish yo'llarini uning atrofida ya'ni barglarda aks ettiring.

Moylashdan so'ng tozalash	Ostki ipni taranglash	Ustki ipni taranglash	Sifatli igna qo'llash	Igna raqamini to'g'ri tanlash	Ignani to'g'ri o'rnatish	Sifatli ip qo'llash	Ip tarangligini bo'shatish	Ipni to'g'ri taqish
Ostki ip tarangligini bo'shatish	Baxyaqator sifati pastligi	Sifatli ip qo'llash	Ipni to'g'ri taqish	Ip tashlab tikilishi	Igna uzun ariqchasini moki uchiga qarashi	Igna va ip raqami mos bo'lishi	Ustki ipning uzilishi	Mokini ko'p qizitmaslik
Ustki ip tarangligini bo'shatish	Material qalinligiga mos ip tanlash		Moki uchini ignaga to'g'ri rostdash	Igna va moki uchi orasidagi masofani rostdash		Ip yo'naltirgichlarning bo'lishi		
Deffektli reykan yangisiga almashtirish	Reykani to'g'ri o'rnatish	Material surish mexanizm birikmalarini sozlash	Baxyaqator sifati pastligi	Ip tashlab tikilishi	Ustki ipning uzilishi	Naychaga ipni to'g'ri o'rash	Ipni to'g'ri taqish	Singan naychani yangisiga almashtirish
Deffektli tepkini yangisiga almashtirish	Material qiyin surilishi	Tepkini to'g'ri o'rnatish	Material qiyin surilishi	Tikuv mashinasi ishidagi nuqsonlar	Ostki ipning uzilishi		Ostki ipning uzilishi	
Tepki reykan keng bo'lishi	Tepki uzeli birikmalarini sozlash	Tepkini reykaniga nisbatan to'g'ri turishi	Igna sinishi					
Igna balandligini to'g'ri o'rnatish	Materialni tepki tagidan ehtiyotlik bilan olish	Igna bironta detalga tegmayotganligini tekshirish						
Material qalinligiga qarab ignani tanlash	Igna sinishi	Igna pastligida materialni surmaslik						
Ignani tepkiga tegmasligini tekshirish	Ignani igna plastinasiga tegmasligini tekshirish	Material bezagiga igna tegmasligini tekshirish						

Pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayonida qo'llash o'qituvchidan yuksak tajriba, mahorat talab etsa, o'quvchidan dars davomida qo'llanilgan metod asosidagi materialni sinchkovlik bilan o'zlashtirishni talab etadi.

Materialning mohiyatini anglash, uni xotirada saqlash va amaliy faoliyatda qo'llay olish qobiliyatlarining yaxlitligini asosiy o'zlashtirish mezonini deb qabul qilish mumkin. Dars jarayonida qo'llaniladigan metod ilmiy asoslangan holda uslubiy jihatdan mohiyatini tushunib olgan holda o'qituvchi mashg'ulotida qo'llab borishi lozim.

Z.G'.Azimova	Axborot-kommunikativ kompetentlikning mehnat va kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik kompetentligini shakllantirishdagi o'rni va mohiyati	106
O.N.Muxidova.	Ta'lim mazmunini modernizatsiyalash jarayonida grafik organayzerlardan foydalanish usullari	108
J.K.Tojiev	Buyumlarni badiiy bezashda shriftlardan foydalanish va uning ahamiyati	113
Z.D.Rasulova	Muammoli yondashuvlar asosida bo'lajak mehnat ta'limi o'qituvchisining pedagogik mahoratini rivojlantirish omillari	116
Sh.Sh.Sharopov.	Bo'lajak zamonaviy ingliz tili o'qituvchisining kasbiy mahoratini takomillashtirishning ayrim yo'nalishlari	119
O.T. Парпиев	Бўлажак касб таълими ўқитувчиларида ўйин компетенцияларини шакллантириш тенденциялари	121
М.Э.Ахматова, М.Ж.Тешаева	Ўқитувчиларнинг касбий-педагогик компетентлигини ошириш	125
Ҳ.С.Якубова	Бўлажак меҳнат таълими ўқитувчиларини тайёрлашда муаммолар ва уларнинг касбий-педагогик тайёргарлиги	128
Е. J.Turdiyev, Z.J.Shafoatov, X.T.Maxamov	Texnologik kompetentlikni shakllantirish	131
M.N.Karimova, D.I.Radjabova	Maxsus fanlarni o'qitish jarayonini samarali tashkil etilishi	133
И.И.Рахматов	Ўрта умумтаълим мактабларида "технология" фанини ўқитишда компетенциявий ёндашувлардан фойдаланиш методикаси	138
Sh.H.Quliyeva, A.Z.Esonova	Umumkasbiy fanlarni o'qitishda muammoli vaziyatlarni yaratish	140
A. Саломов	Малака ошириш таълимига интегратив ёндошув самарадорлик омилларидан	142
3-ШЎЪБА. ТЕХНИКА ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ РИВОЖЛАНИШИДА ТЕХНОЛОГИЯ ФАНИНИНГ РОЛИ ВА АҲАМИЯТИ		
Sh.H.Quliyeva	Tanqidiy fikrlashni rivojlantiruvchi texnologiyalar	145
Ў.О.Тохиров	Технология фанини мазмунан модернизациялаш ва таълим сифати ва самарадорлигини оширишда қўлланиладиган муаммолар таълим методлари	148
Ҳ.О.Жўраев	Медиатаълим воситалари ёрдамида муқобил энергия манбаларидан фойдаланиш йўналишлари	152